

8. https://gumer.info/bibliotek_Buks/History/vsem_ist/15.php
9. <https://inosmi.ru/social/20180522/242280563.html>
10. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Pace>

STUDIUL COMPARATIV A COMUNICĂRII INTERCULTURALE: RM-UE

Valentina FRUNZE
Universitatea Tehnica a Moldovei

Abstract: *Trăim într-o lume caracterizată de diverse schimbări accelerate, într-o epocă a interferențelor, a mișcării rapide. De aceea comunicarea este o nevoie socială. Prin comunicare interculturală reușim să cunoaștem și să descoperim noul, să-l cunoaștem pe cel de lângă noi, să cunoaștem lumea ce ne înconjoară. O comunicare eficientă ne ajută să înțelegem mai bine o persoană sau o comunitate. De asemenea, ne permite să rezolvăm mai ușor diferite probleme pe care le putem întâlni. Deficiența de comunicare este ceea ce cauzează apariția problemelor cu care se ciocnesc oamenii în prezent, în această societate multinațională. Este important să nu ignorăm faptul că oamenii aparțin diferitor culturi, diferă între ei prin religie, limbă, statut, etc.*

Cuvinte cheie: *comunicare interculturală, limbă, valori, multiculturalism, toleranță, respect.*

Pentru a pătrunde în esența conceptului de comunicare interculturală, trebuie să analizăm noțiunile ce stau la baza acesteia – comunicarea, cultura și limba. Comunicarea interculturală ca activitate umană este veche. Ca disciplină academică este relativ nouă. Comunicarea dintre două persoane din două grupuri evident diferite după cultură, limbă, confesiune religioasă, stil de viață etc., este desemnată drept *comunicarea interculturală* [6].

Conform Dex-ului comunicarea este acțiunea de a comunica și rezultatul ei; înștiințare, veste, raport, relație, legătură [4]. Comunicarea este o formă de comportament uman care apare ca răspuns la nevoia de a interacționa și a relaționa. Prin comunicare reușim să ne înțelegem între noi. Actul de comunicare duce la colaborări pozitive și de succes, iar deficiența acestora duce la dispute și conflicte. A comunica eficient înseamnă a convinge, a dezvolta gândirea și personalitatea, a ne informa și a înțelege corect semnificația mesajelor. Noile orientări filosofice consideră că comunicarea este suportul ontologic al omului și al culturii.[6] La baza fundamentului cultural al unei

societăți se află nucleul spiritual ce orientează în forme mai puțin vizibile, opțiunile, deciziile și comportamentele practice ale oamenilor. Uniunea culturii și a comunicării, definește modul uman de existență.

Termenul cultură are o vechime mare în limbă. A apărut în Roma Antică, derivând de la cuvântul latin *colere* ce se traduce ca „îngrijirea câmpurilor sau a vitelor”. Cultura reprezintă un sistem de cunoștințe, simboluri, credințe, atitudini, valori și norme de conduită, reflectând modul de viață al unui grup de oameni, al unui popor, societate. Aceasta este alcătuită atât din moștenirea materială, cât și din cea nematerială (modele de percepție, de gândire, aptitudini și valori), precum și din moștenirea religioasă. Formele principale de manifestare ale culturii sunt știința, arta, morala, religia. Cultura determină anumite comportamente care simbolizează gânduri, sentimente, stări ale comunicatorului.

Datorită specificului fiecărei culturi, există numeroase moduri de a comunica în mediul internațional. Atunci când contactăm o persoană aparținând unei alte culturi și încercăm să comunicăm cu ea, apare ceva nou. Apare un tărâm de graniță, numit „cultură de schimb”. Cultura de schimb este un fel de "no man's land", adică un ansamblu insuficient definit de reguli, obiceiuri, tradiții și tendințe comportamentale specifice unei culturi, pe care nici una din părți nu le va mai respecta cu exactitate. În nici un caz, părțile nu vor acționa exact așa cum ar face-o în aria propriei culturi.[2]

Deși cultura și limba sunt entități distincte, acestea nu se pot dezvolta independent, ambele având rolul de identificare a spiritualității fiecărei comunități. Limba are rolul de a condiționa existența omului - ființă rațională, deoarece prin ea omul comunică și își păstrează comoara spirituală pe care a acumulat-o din cele mai vechi timpuri. Limba este codul genetic al unui popor, „cartea de noblețe a unui neam” (Vasile Alecsandri). Limba este folosită ca un instrument al comunicării, iar comunicarea este metoda de înțelegere atât între oameni, cât și între animale, insecte etc. Prin urmare, limba este nucleul comunicării, „singura avere comună a unui popor”, iar comunicarea este pilonul pe care se sprijină întreg Universul.[1]

Tematizarea explicită a comunicării interculturale a fost făcută pentru prima dată de etnologul și semioticianul american E. T. Hall. Conceptul de „intercultural communication” a apărut pentru prima dată în lucrarea sa „The Silent Language” publicată în 1959. [6]

În analiza culturii pe care o întreprinde, cercetătorul american pleacă de la un model semiotic. În concepția sa, partenerii de dialog folosesc nu doar limbajul, ci și o serie de expresii nonverbale, precum tonul, mimica, gesturile. În fiecare cultură, negația, afirmația, permisiunea, interdicția, uimirea, etc. sunt însoțite de gesturi, de expresii faciale și tonuri specifice. În cazul în care acestea nu sunt corect interpretate, comunicarea este ratată. De aceea „una dintre problemele-

cheie ale comunicării interculturale o reprezintă comunicarea eronată, chiar neînțelegerile. [6]

Europa este un conglomerat de identități naționale, a cărei diversitate etnică, lingvistică, mentală, religioasă, etc. a determinat o diversitate de culturi. Putem vorbi de o cultură europeană ca un summum al acestor culturi, dar nu ca despre o cultură de-sine-stătătoare, acest din urmă lucru presupunând un proces de lungă durată, de contopire a diverselor culturi individuale, de contopire a diverselor identități și de omogenizare a acestora după principii laborioase și care, cel mai probabil, ar ieși de sub orice control instituțional. [7]

Această natură problematică a proiectului european este codificată chiar în deviza Uniunii Europene: “unitate în diversitate”, care presupune, practic, o alăturare paradoxală a unor aspecte și realități diferite, ba chiar opuse de cele mai multe ori, care, de-a lungul istoriei, s-au manifestat prin antagonisme politice și conflictele devastatoare, care au lăsat răni adânci în culturi, mentalități și atitudini, de unde apar adesea la suprafață în forme care nu pot fi ignorate. [7]

Fiecare cultură dezvoltă o viziune proprie despre lume cu semnificații de valoare universală plecând de la experiența particulară. Pluralismul cultural european, pe lângă apărarea diversității, pune problema comunicării dintre culturi, care recunosc că fiecare contribuie tocmai prin diferențele specifice la îmbogățirea experienței umane. [7]

Multiculturalismul este o realitate a existenței în același orizont spațio-temporal a unor grupuri de indivizi provenite sau raportate la mai multe culturi care își afirmă notele specifice în mod izolat, evitând, de regulă, contaminările. [7]

Discuțiile despre multiculturalism aruncă o lumină nouă asupra trecutului statelor naționale moderne, asupra ideilor-forță care au stat la baza apariției lor. Identitatea europeană este contestată întrucât se pune la îndoială capacitatea UE de a promova conștiința apartenenței la o comunitate europeană, și aceasta până când spațiul public european nu va impune o unitate între caracterul economic, normativ și instituțional al comunității europene și identificarea reală a cetățenilor europeni cu comunitatea europeană astfel încât să fie depășite cadrele statului național. Deși prin acțiunile comunitare se urmărește respectarea diversității culturale naționale și regionale, totuși s-a constatat necesitatea promovării unei politici de valorificare și evidențiere a moștenirii culturale comune la nivel european. Astfel, putem afirma că patru mari principii guvernează politica culturală europeană și ghidează UE: promovarea identității culturale, respectarea diversității culturale, susținerea creativității, stimularea participării. [7]

În prezent Uniunea Europeană dezvoltă și promovează diferite proiecte culturale pentru consolidarea patrimoniului cultural prin dialogul, comunicarea și interacțiunea interculturală.

Proiectele culturale au ca scop următoarele obiective: promovarea mobilităților, în deosebi pentru persoanele ce activează în sectorul culturii; încurajarea schimbului și circulația culturilor diferitor societăți și promovarea dialogului intercultural.[3]

Semnificația clasică a culturii își extinde atributele pentru că acum cultura semnifică dialog, împărtășire, relație, toleranță, respect, participare, mass-media, stabilitate și schimbări.[3] Uniunea Europeană dorește construirea unei identități culturale europene, dar dorește să realizeze acest lucru prin păstrarea identităților naționale și regionale din Europa. Această nouă identitate europeană care urmează să fie construită se va face pe baza fondului comun cultural al statelor europene, păstrându-se varietatea și diversitatea culturală națională și regională. Identitatea europeană nu este altceva decât o continuare a identității naționale, un alt nivel identitar, la nivelul continentului și al Uniunii Europene.

UE este componenta a 28 de state de diferite naționalități (germana, franceza, portugheza,italiana, spaniola, etc.) dar există state care aderă la UE sau au semnat acord de asociere, una din aceste țări este și RM care de 5 ani a semnat acest acord care a orientat Moldova spre interculturalitate prin diferite regulamente, proiecte etc.

Cele mai vizibile semne de schimbare în perioada de după declararea independenței au fost libertatea de expresie, eliminarea cenzurii ideologice și dezvoltarea legislației, inclusiv în domeniul culturii, care a fost modificată în corespundere cu UE.[5]

Experiența celor 27 ani de independență au demonstrat că doar adoptarea unui cadru juridic adecvat nu este suficientă pentru armonizarea relațiilor interetnice; pentru acesta mai este nevoie de crearea unui consens normativ care ar atenua efectele percepției diferite de către cetățenii aparținând diferitor grupuri etnice a climatului politic intern și extern [8].

Republica Moldova a semnat Convenția culturală europeană la 24 mai 1994, înainte de aderarea la Consiliul Europei. Prin această acțiune, Republica Moldova și-a demonstrat atașamentul față de valorile europene reafirmând opțiunea sa europeană. Aproximarea culturală a RM de UE prin participarea la programele culturale existente va deschide mai multe oportunități de schimb de experiență cu statele de pe continentul European și va facilita și intensifica contactul dintre persoane. Cultura este un instrument puternic de comunicare a valorilor și de promovare a obiectivelor de interes public, care este mai larg decât simpla creare a plusvalorii. Aflată la confluența dintre sfera economică și cea politică, care sunt considerate principalele elemente ale integrării europene, cultura reprezintă o dimensiunecheie suplimentară. Aceasta creează nu doar bogăție, dar contribuie și la incluziunea socială, la o mai bună educație, la creșterea încrederii în forțele proprii și a mândriei de a aparține unei comunități istorice.[9]

Activitatea Uniunii Europene în domeniul culturii completează politica culturală a statelor membre în diferite domenii: protecția patrimoniului cultural european, cooperarea între instituțiile culturale din diferite țări și promovarea mobilității celor care lucrează în domenii creative. [9] Sectorului cultural i se aplică anumite dispoziții ale tratatelor care nu fac referire în mod explicit la cultură. UE se angajează să dezvolte un rol cultural nou și activ al Europei în cadrul relațiilor internaționale, precum și să integreze dimensiunea culturală ca un element vital în raporturile sale cu țările și regiunile partenere. Cultura este inima și sufletul democrației

Obiectivele politicii culturale: 1.stimularea dialogului intercultural; 2. întărirea mobilității transfrontaliere a artiștilor și a celor care lucrează în sectorul cultural, precum și circulația operelor de artă în afara granițelor statelor membre; 3.promovarea culturii – catalizator al creativității; 4.educație, cercetare/inovații, cooperare. [9]

UE a lansat un nou program în domeniile cultural și cel al audiovizualului pentru perioada 2014-2020 – Europa creativă. Începând cu 2015 și Republica Moldova face parte din acest program. Europa Creativă include un program intersectorial, având la bază două constituențe:

1) garanție financiară, gestionată de Fondul European de Investiții, pentru ca împrumuturile bancare să devină mai accesibile pentru micii operatori;

2) finanțare pentru a sprijini studiile, analizele și o mai bună colectare a datelor pentru a îmbunătăți dovezile în sprijinul elaborării de politici.

În calitate de stat membru al Consiliului Europei din 1995, Republica Moldova participă, direct sau indirect, la mai multe proiecte și programe culturale de talie europeană: Eurovision; Rutele culturale europene; Compendium; Noaptea muzeelor; Zilele europene ale patrimoniului; Ziua europeană a Limbilor etc.[9]

O mare varietate de cărți, de la cele găzduite de bibliotecile naționale din toată Europa și până la alte lucrări digitale provenind de la instituții culturale, inclusiv picturi, muzică, hărți, manuscrise, ziare sau chiar vase antice au fost puse într-o formă digitală și sunt accesibile astfel doar la un simplu click, în Biblioteca digitală Europeană. Republica Moldova și UE cooperează în domeniul culturii, în special prin: Dezvoltarea dialogului intercultural prin participarea reprezentanților din domeniul culturii și societății civile din UE și Republica Moldova; Promovarea Industriei Audiovizualului și încurajarea coproducțiilor în sfera cinematografului și televiziunii; Instruirea profesioniștilor din domeniul mass-mediei, precum și susținerea agențiilor mass-media din RM, pentru a consolida independența, profesionalismul și legăturile acestora cu mass-media din UE, în conformitate cu standardele Consiliului Europei și cu Convenția UNESCO privind protecția și promovarea diversității formelor de expresie culturală din 2005 etc. [9]

Prin instituțiile sale culturale, Republica Moldova își integrează colecțiile în Biblioteca digitală Europeană, oferind astfel cercetătorilor științifici din țară, dar

și celor de peste hotare, posibilitatea de a avea acces la o gamă largă de opțiuni de cercetare, în combinație cu o bază de metadate de înaltă calitate și un index central, ceea ce le dă posibilitatea să detecteze cu o mare rapiditate conținutul de care au nevoie și să-și rafineze rezultatele căutărilor pe baza unor criterii multiple. [9]

Potrivit Acordului de Asociere, Republica Moldova și UE vor coopera în domeniile politicilor de tineret și promovarea învățării pe tot parcursul vieții. În fazele anterioare ale Programelor UE, Republica Moldova a beneficiat de mai multe proiecte, printre care programul Tempus (modernizarea învățământului superior), Erasmus Mundus (cooperare și mobilitate univer- sitară), Jean Monnet.[9], care fie direct sau indirect promovează interculturalitatea.

Europa reprezintă înainte de toate o comunitate de valori, iar scopul unificării europene este să realizeze, să dezvolte și să păstreze aceste valori. Valorile europene fundamentale au la bază toleranța, umanitatea și fraternitatea. După cum observăm cu ghidajul Uniunii Europene , RM se mișcă cu pași siguri spre diminuarea problemelor care mai persistă pe teritoriul țării. Prin implementarea diferitor proiecte culturale în diferite instituții de învățământ din țară, UE implementează principiile ce guvernează politica culturală europeană și promovează identitățile culturale și respectarea diversității culturale. În așa mod Uniunea Europeană cultivă în viitoarele generații ce reprezintă viitorul și speranța cultul, toleranța fața de alte etnii, alte limbi, alte religii, etc. Cu ajutorul educației corecte a urmașilor noștri, diferențele vor dispărea și Republica Moldova în sfârșit va fi o comunitate cu același diviz european: unitate în diversitate.

Bibliografie:

- 1.Stela Spînu, Comunicarea interculturală: delimitări conceptuale, 2018
- 2.Grigore Georgiu, Comunicarea interculturală Probleme, abordări, teorii, Editura Comunicare.ro, 2010
- 3.https://www.researchgate.net/publication/311589252_The_Intercultural_Communication_in_European_Union_A_few_significant_aspects [accesat 21.04.2019]
- 4.<http://dexonline.ro> [accesat 21.04.2019]
- 5.https://www.culturalpolicies.net/down/moldova_ol_012015.pdf [accesat 21.04.2019]
6. <https://www.scribd.com/doc/33220230/Comunicare-interculturala>[accesat 03.05.2019]
7. <http://revistapolis.ro/succes-sau-esec-al-modelului-multiculturalismului-in-uniunea-europeana/?lang=en> [accesat 03.05.2019]
- 8.http://ipp.md/wp-content/uploads/2012/10/integrarea_grupurilor_etnice_ro.pdf [accesat 03.05. 2019]
- 6.<https://www.slideshare.net/MoldovaEuropeana/fise> [accesat 03.05. 2019]